

Muistio residenssitapaamisesta

Arteles kulttuurikeskus, Haukijärvi, 25.9.2015

Koosteen tekijä: Riikka Suomi-Chande, Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäitiö (29.10.2015)

Artelesissa järjestetyn vuosittaisen residenssitapaamisen tarkoituksena oli käydä läpi kentän ajankohtaisia uutisia sekä kehittää toimintaa keskustelemalla mm. eri residenssien käytänteistä. Puheenvuoroissa kuultiin tilannekatsaus uudesta residenssisivustosta ja Taiken rahoituksen muutoksista. Vanhaan kyläkoulun tiloihin perustettu Arteles tarjosi keskustelulle välittömän tunnelman ja hienot puitteet kauniissa maalaismaisemassa.

Tapaamisen järjestivät yhteistyössä Suomen Taiteilijaseuran Ateljeesäitiö, Taiteen edistämiskeskus ja Arteles. Tapaamiseen osallistui 27 residenssitoimijaa, joista uusimpana residenssin perustamista harkitseva Kulttuurikeskus Vanha Paukku Lapualta.

Tilaisuuden moderaattori, asiamies **Tuula Paalimäki** välitti osallistujille tiedon että Leena Vuotovesi, joka edustaa Kulttuurikauppilaa listä, on valittu Res Artisin hallituksen puheenjohtajaksi. Paalimäki totesi että tämä voi myös nostaa Suomen profiilia residenssikentällä kansainvälisesti. Lisäksi Paalimäki välitti alustavaa tietoa syyskuksi 2016 Suomeen suunnitteilla olevasta kansainvälisestä residenssisymposiumista, jonka järjestäjiä ovat mahdollisesti Frame ja muita residenssitoimijoita.

Artelesin johtaja **Teemu Räsänen** esitteli keskuksen taustaa ja toimintaperiaatteita. Taiteilijavetoisen, 2010 perustetun keskuksen taustalla oli alun perin taiteilijakolmikko - Räsänen lisäksi Pekka Ruuska ja Inga Mustakallio – jotka opiskeltuaan taidekoulussa ulkomailla halusivat monipuolistaa ja kansainvälistää suomalaista taidekenttää, ja luoda taiteilijoille ideaalien toimintaympäristön.

Keskuksen toiminta on ympärivuotista. Residenssijaksot ovat 1-2 kuukauden pituisia ja taiteilijoita on 10–12 kerrallaan, yhteensä 100 taiteilijaa vuodessa. Kaikkinsa Artelesissa on ollut yht. 500 taiteilijaa, 47 eri maasta. Residenssitaitelijat maksavat residenssistä vuokraa, taiteilijalla on käytössä asuin- ja työtilat. Residenssin käytössä on auto. Residenssiohjelma käsittää taiteilijoiden viikoittaisia tapaamisia ja palautetta työstä. Taiteilijoiden presentaatioita on ollut mm. Tampereen ja Porin museoissa. Joka kuukauden lopussa keskus järjestää tapahtuman, jossa taitelijat saavat halutessaan esitellä työskentelyään. Taiteilijoilta myös kerätään dokumentointia heidän työstään, Arteles kokoaa ne yhteen ja esittää ulospäin.

Artelesin toimintaperiaatteita ovat mm. kansainvälisyys ja monialaisuus, kokeellisuus ja taiteellinen vapaus, sekä kestävä kehitys ja ympäristöystävällisyys. Hakuvaiheessa taiteilijalta vaaditaan työsuunnitelma, mutta residenssissä taiteilijalla on vapaus itse päättää mitä tekee. Keskuksen tavoitteena on jatkuva kehitys ja siinä ensisijaisia lähtökohtia on taiteilijoiden antama palaute ja toiveet. Myös ajanvietto taiteilijan kanssa on Artelesissa keskeistä – ollaan vähän enemmän kuin ”vain töissä”. Samoin alumnitoiminta koetaan tärkeäksi, suhde taiteilijoihin jatkuu vielä residenssin jälkeenkin. Tulevaisuuden suunnitelmia on näyttelytilan rakentaminen.

Residenssitoimijat olivat kiinnostuneita mm. Artelesin resurssoinnista. Vuodesta 2012 alkaen Räsänen lisäksi keskuksen henkilökuntaan on kuulunut Reetta Pekkanen ja assari (vaihtuvia assareita on saatu palkkatuella). Toinen kysymys oli miten keskuksella on yhteistyötä paikallisten kanssa. Tämä on ollut iso haaste – miten saada paikalliset maanviljelijät vuoropuheluun kansainvälisten taiteilijoiden kanssa. Räsänen mukaan erillisen näyttelytilan rakentaminen voisi olla ratkaisu, koska se loisi puitteet kohtaamiselle. Toki erilaisten taideprojektien kautta Arteles on jo nyt jalkautunut useasti ympäristöön. Kysyttiin myös miten taiteilijat löytävät Artelesin. Keskeisiä tiedotuskanavia ovat kansainväliset residenssisivustot Res Artis ja Transartists.

Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija **Kirsi Väkiparta** kertoi että vuonna 2015 Taiken kansainvälistymismääräraha ja tuki on muodostunut kolmesta osasta: residenssiavustukset, residenssi-apurahat ja

matka-apurahat taiteilijoille. Kansainvälisiin projekteihin tarkoitettu tukimuoto päättyi vuonna 2014. Viimeiset valtion ylläpitämät taiteilijaresidenssit päättyvät vuonna 2016.

Tilastojen mukaan vuonna 2014 ja 2015 Taiken kansainvälistymismääräraha on ollut sama eli 715.000 €. Määrärahaa leikattiin erityisesti vuonna 2014 (vuonna 2013 määräraha oli ollut 940.000 €). Residenssiavustuksiin kohdistuva määräraha on itseasiassa hieman noussut (vuonna 2013 se oli 307.000€ ja 2015 315.000 €). Sen sijaan residenssiapurahoja on vuonna 2015 myönnetty hieman aiempaa vähemmän, koska hyviä hakijoita ei ole ollut vastaavasti. Hakijoita on ollut 53 ja näistä 26 – eli n. ½ – sai apurahan. Residenssiavustusten hakijamäärästä kävi ilmi että vuonna 2015 hakijoita oli n. 45 ja näistä 26 sai avustusta. Kuvataideresidensseistä ja monialaisista residensseistä on eniten hakijoita ja ne saavat eniten tukea, mutta uutena mukaan on tullut esittävien taiteiden residenssit.

Väkiparta esitteli myös Taiken hakua koskevat muutokset. Residenssiapurahoja haetaan jatkossa sähköisesti, residenssiavustuksissa on vuonna 2015 edelleen paperihaku. Avustusten hakuaika päättyy 30.10.2015 ja apurahojen 6.11.2015. Hakemusten on oltava perillä klo 16.00, postileima ei enää riitä. Hakemuksen voi toimittaa myös alueelliseen toimipisteeseen. Residenssiavustukset on tarkoitettu Suomessa toimiville residensseille toimintaan (ml. kiinteistökulut) ja kehittämishankkeisiin. Koska Taiken tuki on kansainvälistymismäärärahaa, sillä ei voida tukea residenssejä joissa on vain suomalaistaiteilijoita. Myös vaikuttavuutta (vuorovaikutus ja verkottuminen) arvioidaan. Residenssiapurahoja voi jatkossa hakea myös suomalaisten ylläpitämiin residensseihin ulkomailla, esim. Cité tai Grassinan ateljeetalo. Residenssiapurahapäätöksiin vaikuttavia kriteereitä ovat mm. residenssiohjelma, työskentelyn tavoitteellisuus, kehittyminen omassa taiteellisessa työssä, vuorovaikutus ja verkottuminen.

Ateljeesäätiön suunnittelija **Riikka Suomi-Chande** esitteli ja opasti uuden residenssisivuston (<http://residence.wysiwyg.fi/> tai www.artinres.fi) sisältöä ja käyttöä. Sivustolle on otettu mukaan sellaisia residenssejä jotka toimivat aktiivisesti residenssikentällä ja joilla on myös omilla sivuillaan tarvittavat tiedot residenssin missiosta, sisällöstä, hausta, palveluista jne.

Uuden sivuston tarkoitus on toimia infokanavana taiteilijoille, residenssitoimijoille/yhteisöille tai laajemmin toiminnasta/kentästä kiinnostuneille. Residenssiesittelyssä on pyritty tarkentamaan mm. seuraavia tietoja: perustamisvuosi, saavutettavuus, tilojen erityisvarusteet, residenssin palvelut, tavoitteet ja ohjelmallisuus jne. Myös toimintaa hallinovan tahon määrittely on tärkeää (kaupunki, yhdistys, säätiö, osa yliopistoa, osa taidekeskusta, taiteilijavetoinen jne.). Residenssit tulevat saamaan ennen sivuston julkaisua tunnukset ja salasanan joka antaa heille välineet tarvittaessa päivittää tietonsa sivuille.

Teknisesti wordpress-ohjelmalla toteutetulla sivustolla tietojen syöttö tapahtuu 'ohjausnäkyssä'. Residenssi voi esim. kirjoittaa uutisia ajankohtaisivulle, johon pääsee wordpressissä kohdassa 'artikkelit'. Uutisina voi olla esim. haku-ilmoitukset, tapahtumat tai 'taiteilija työssä' -jutut. Lisäksi residenssit voivat päivittää 'Vierasateljeet ja residenssit'-sivulla omaa residenssiesittelytekstiään. Esittelytekstissä pitää myös merkitä sijaitseeko residenssi Suomessa / ulkomailla. Lisäksi käytiin läpi kuvan ja linkin lisäys sivustolle. Tietojen syötön jälkeen wordpressissä tiedot tallennetaan kohdasta 'julkaise' tai 'päivitä' ja sivun voi tarkistaa 'vieraila sivustolla' -näkyssä. Tekstien käännös kielestä toiseen kannattaa aloittaa ohjausnäkyssä sivun oikeassa laidassa alhaalla olevaa lippu-ikonin klikkaamalla, jotta erikieliset tekstit olisivat toisiinsa linkitettyinä.

Residenssilistaukseen oli tarkoitus alun perin tulla myös "residenssi kattaa kuluistani" -hakukriteeri. Tämä kuitenkin poistettiin koska osoittautui hyvin hankalaksi vertailla sitä miten eri residenssit osallistuvat taiteilijan kustannuksiin. Koska vaikka residenssi ei varsinaisesti perisikään vuokraa rahana, niin se voi edellyttää taiteilijalta vastineeksi taideteosta, työpanosta tms. Toinen haastava kohta sivustolla on vielä ollut alakohtaisen residenssihaun toimivuus.

Facebook-ryhmistä keskusteltiin ja todettiin että sisäiselle ryhmälle on tarvetta, julkisen fb-sivun hyöty ja toimivuus taas riippuu paljolti siitä miten sitä on aikaa päivittää.

Kokousosallistajat ehdottivat residenssisivustolle mm. seuraavia muutoksia:

- Vaikka osa sivuista on suunnattu vain Suomessa asuville taiteilijoille, näiden sivujen tulisi myös olla sekä suomeksi

että englanniksi, koska Suomessa työskentelee myös taiteilijoita jotka eivät puhu suomea.

- Alakohtaiseen residenssihakuun ehdotettiin yhdeksi hakuterminä 'monialainen' ('kaikki taiteen alat' –termin tilalle) Taiken avustushakulomakkeissa käyttämän luokittelun mukaisesti.
- Tunnuksia/salasanvoja toivottiin käyttöön viikkoa ennen julkaisua jotta residenssit ehtivät tarkistaa tietonsa sivuilla; tarkoituksena on että sivusto julkaistaan asap kokouksen jälkeen.

Puheenvuorojen ja Artesin tiloihin tutustumisen jälkeen keskusteltiin pienryhmissä vielä residenssien käytännöistä ja niiden kehittämistä. Keskustelujen aiheet ja niistä kerätyt muistiinpanot on esitelty alla:

* Integroituminen

Miten taiteilijoille voitaisiin luoda yhteyksiä ja edistää residenssin vuorovaikutusta ja integroitumista osaksi taiteilija/paikallisyhteisöä? Miten voidaan luoda kumppanuuksia (päättäjät, rahoittajat, media, taiteen kenttä)? Miten voidaan edistää residenssin vaikuttavuutta?

Alla aiheesta kerätyt muistiinpanot:

- Yhteyksiä voi luoda esim. järjestämällä viikoittaisen brunssin / aamukahvin johon kutsutaan residenssitaiteilijat, henkilökunta ja paikallisia toimijoita.
- Voi tehdä yhdessä paikallisten kanssa ideapankin, johon kerätään ehdotelmia mitä tulevat taiteilijat voisivat tehdä.
- Joissain residensseissä edellytetään jo työsuunnitelmassa lupausta osallistua jotenkin yhteisölliseen toimintaan.
- Tarvitaan paneutumista ja aktiivisuutta, edes yksi joka jaksaa (tutor).
- Koulut ovat hyvä yhteistyötaho, ja lasten osallistuminen tuo mukanaan myös aikuiset.
- On tärkeä saada paikallismedia apuun (vinkki: tiedotteen sijaan soita toimittajalle).
- "Meet the maker" -päivä

* Taiteellisen työskentelyn vapaus vs. residenssin vaatimukset

Mitä taiteilijalta edellytetään ja missä määrin taiteilijalla tulisi olla vapaus päättää itse mitä residenssissä tekee ja mihin osallistuu? Onko residensseillä toimintasääntöjä? Millaisia resursseja residensseillä on tukea taiteilijoiden työskentelyä etc.?

- Taiteilijan työskentelyn tukeminen vaihtelee residensseittäin ja on riippuvainen siitä millaista henkilökuntaa ja ammattilaisia residensseissä on. Yhdessä residenssissä tästä huolehti esim. museomestari, toisessa taas taiteilijaa tuetaan esim. yksilökeskustelujen muodossa. Myös kotiuttamiskierros mainittiin.
- Vaikka yleisötyötä ei taiteilijalta edellytetäisi, usein taiteilijat ovat halukkaita siihen, koska esim. julkisen luennon pitäminen voi auttaa heitä saamaan kotimaassaan apurahan residenssiin.
- Yleisötyössä myös luonnekysymykset voidaan huomioida esim. siten että introverttiluonne voi esiintymisen sijaan kirjoittaa blogiin tms.
- Toisaalta nostettiin esiin myös näkemys että jos taiteilija tulee residenssiin kirjoittamaan romaania, niin miksi hänen pitäisi käyttää aikaansa blogin kirjoittamiseen!
- Kaikilla residensseillä ei ole aina ns. järjestyssääntöjä, joissain edellytetään kuitenkin että taiteilija on residenssissä vähintään 21 päivää / kk
- Muita aiheeseen liittyviä suosituksia on mm. tapaturmavakuutus ja tulityökortti

* Residenssin missio ja ohjelmallisuus:

Todettiin että kun uusi residenssi-ohjelma/organisaatio aloitetaan tulisi määritellä sen missio (tehtävä), visio (tulevaisuus) ja strategia. Usein nämä ovat jollain tasolla olemassa mutta niiden selkeä määrittely olisi tärkeää. Silloin on myös helpompaa kertoa taiteilijoille ym. miksi kyseinen residenssi on olemassa.

Esim. Saaren kartanon missio on olla taiteilijoiden kohtauspaikka ja sen toiminta/strategia lähtee aina tästä missiosta ja siitä pyritään myös viestimään taiteilijoille.

Residenssin profiloituminen voi myös olla hyödyllistä, vrt. esim. ääni-, laser- tai yhteisötaideresidenssit.

Maaseuturesidensseille ehdotettiin profiiliksi ”hiljaisuuden residenssiä”.

* Hyvät käytänteet:

Ryhmässä keskusteltiin työhön liittyvistä käytännöistä, joista muille suositeltiin mm. seuraavia:

- Sähköinen haku (asettaa taiteilijat samanarvoiseen asemaan kun jokaisen pitää täyttää saman verran tietoja ja kaikkiin kysymyksiin pitää vastata)
- Kiinteä haku-aika on jatkuvaa haku- ja ilmoitusta tehokkaampi, koska hakuilmoitus on samalla ’mainos’ residenssille.
- Paypal-maksuohjelman käyttöönotto. Taiteilijalle ei aiheudu pankkikulua, jotka muutoin ulkomaanlaskuissa voivat olla jopa 50€.
- Rekisteröintimaksun käyttöönotto (maksu jolla taiteilija vahvistaa ottavansa residenssipaikan vastaan, maksua ei palauteta) vakuusmaksun lisäksi (’deposit’ jonka taiteilija maksaa 4 kk ennen residenssiä ja joka palautetaan jos tila on kunnossa ja siivottu).
- Somen, facebookin ja instagramin käyttö
- Blogissa mm. taiteilijoiden prosessien esittelyä
- Alumni-keskustelut tai alumni-residenssit (on hyvä hyödyntää residenssissä jo vierailleita taiteilijoita)
- Juhlat. Esim. Saaren kartanossa elokuuhlat.
- Taiteilijan olisi hyvä vahvistaa allekirjoituksellaan että on lukenut residenssisäännöt (guidelines).
- Peruutusturva: Peruutusehdot pitäisi olla kirjattu jo hakemuslomakkeeseen tai viimeistään residenssisopimukseen. Peruutus olisi aina tehtävä kirjallisesti ja varasijalle tulisi aina valita hakijoita.